

B.a.B.e. - Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek - Centar za mirovne studije - Centar za građanske inicijative - Centar za žene žrtve rata - CERD - Delfin - *Documenta* - Domine - GONG - Građanski odbor za ljudska prava - HOMO - Inicijativa mladih za ljudska prava, Hrvatska - Kuća ljudskih prava - Rakun - Mreža mladih Hrvatske - Nansen dijalog centar - Rehabilitacijski centar za stres i traumatu - Udruženje porodice „Protiv zaborava“

Osijek, Pakrac, Poreč, Pula, Split, Vukovar, Zagreb, 13. travnja 2011.

PRIOPĆENJE O NEPROCESUIRANIM ZLOČINIMA U TIJEKU I NEPOSREDNO NAKON VOJNO REDARSTVENE OPERACIJE „OLUJA“

U povodu donošenja prvostupanjske presude Međunarodnog kaznenog suda za ratne zločine u bivšoj Jugoslaviji (MKSJ) u predmetu Gotovina, Čermak, Markač želimo upozoriti na teško nasljeđe neprocesuiranih zločina počinjenih u tijeku i neposredno nakon vojno redarstvene operacije „Oluja“.

Operacijom „Oluja“ definitivno je slomljena pobuna dijela Srba u Hrvatskoj, a time i skršena samoproglášena Republika Srpska Krajina („RSK“). Time je na tom području ponovno uspostavljen ustavno pravni poredak Republike Hrvatske. Također, ponovno su, kontinentalnom trasom, prometno, spojeni jug i sjever Hrvatske. Tako su ostvarene sigurnosne pretpostavke za život na područjima koja su graničila sa „RSK“ te za ostvarivanje prava na povratak prognanika u svoje domove, protjeranih sa tog područja.

Istovremeno, treba imati u vidu i one posljedice ove akcije oličene u paleži i pljački te brojnim nekažnjenima, pa i sustavno prikrivanim ubojstvima civila. Istraživanja koja je proveo Hrvatski helsinški odbor, pokazala su da je u kolovozu i rujnu 1995., u tijeku i nakon završetka vojnih djelovanja, na akcijom integriranome teritoriju ubijeno više od 600 civila i spaljeno više od 22.000 kuća. Iz straha za osobnu sigurnost kao i na nagovor krajinskih vlasti Hrvatsku je tada napustilo više od 150.000 njezinih dotadašnjih stanovnika, uglavnom Srba. Njihov povratak bio je otežan zbog neuspostavljanja mjera sigurnosti i pravne države na tom dijelu teritorija Republike Hrvatske, zakašnjelog procesuiranja ratnih zločina, neučinkovitih programa povratka i presporih državnih gospodarskih mjera poticanja obnove. Sinergija navedenih elemenata rezultirala je trajnim iseljavanjem srpskog stanovništva sa petine hrvatskog teritorija u mjeri koja ima učinke etničkog čišćenja.

Podsjećamo na neke javnosti poznate neprocesuirane zločine:

- **U vrijeme trajanja vojno redarstvene akcije „Oluja“ 6. kolovoza 1995. u mjestu Golubić kraj Knina ubijeno je najmanje 10 civila. Zločini nisu procesuirani.**
- **Ubojstva najmanje petoro civila u Mokrom Polju (Knin) započela su 6. kolovoza tijekom akcije „Oluja“ i nastavila se nakon završetka vojnog djelovanja. Zločini nisu procesuirani.**
- **Između 7. i 8. kolovoza 1995. u napadima na izbjegličku kolonu između Gline i Dvora poginulo je nekoliko desetaka civila s područja općina Glina, Topusko, Gvozd i Vojnić. Zločini nisu procesuirani.**
- **U mjestu Komić (Korenica) 12. kolovoza 1995. ubijeno je devetero civila. Zločini nisu procesuirani.**

- 25. kolovoza 1995. u selu Grubori (Knin) ubijeno je šestero civila. Nakon sustavnog prikrivanja zločina, o čemu je pred MKSJ svjedočilo više osoba, ŽDO iz Zagreba podiglo je 15. prosinca 2010. godine optužnicu protiv trojice hrvatskih državljana F. D. (1963.), B. K. (1957.) i I. B. (1973.) zbog počinjenja kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske.
- Dana 27. kolovoza 1995. godine, oko 16,00 sati u selu Gošić (Kistanje) ubijeno je sedmero civila. ŽDO iz Zadra podiglo je optužnicu br. KT-83/96 od 13. veljače 1996, ali zbog nedostatka čvrstih dokaza postupak je vraćen u stadij istrage protiv nepoznatih počinitelja.
-
- Za vrijeme VRA “Oluja”, pa do konca 1995. godine u selu Kijani (Gračac), prema Izvještaju HHO-a registrirano je 14 ubijenih civila, među kojima devet žena. Zločini nisu procesuirani
- Dana 28. rujna 1995. godine, u selu Varivode (Kistanje) oko 17,00 – 17,30 sati, ubijeno je devetoro civila. Za zločin se sumnjalo šestoricu pripadnika hrvatskih redarstvenih snaga, no nakon postupka pred Županijskim sudom u Zadru te ponovljenog suđenja na Županijskom sudu u Šibeniku, optuženici su oslobođeni krivnje, čime je istraga vraćena na početak, protiv nepoznatih počinitelja. Ni osam godina nakon završenog postupka pred šibenskim sudom nema novih saznanja te progona počinitelja tog zločina.

Navodeći ove primjere želimo podsjetiti javnost i relevantne vladine institucije na činjenicu da su ti zločini počinjeni i da za njih nitko nije odgovarao te time i na neizvršenu obvezu otkrivanja i procesuiranja počinitelja ratnog zločina nad civilima. Procesuiranje ratnih zločina mora se provoditi dosljedno, bez obzira tko je počinitelj, a tko je žrtva, jer zločin, ma čime on bio potaknut nema ni naciju ni vjeru, nego samo obilježje zla i stoga ničim ne može biti opravdan, kao što se ne može opravdati ni njegovo neprocesuiranje.

Također, s obzirom da obitelji usmrćenih koji su tužili RH tražeći naknadu štete, žive pod prijetnjom ovrhe zbog mogućeg plaćanja parničnih troškova (u 29 nama poznatih postupaka prijeteći plaćanje troškova u iznosu od 5.000 do 90.900 kn) nadležne institucije podsjećamo i na obvezu osiguranja pravednog obeštećenja za sve stradalnike i sve obitelji žrtava.

U vezi predstojeće presude MKSJ u predmetu Gotovina, Čermak, Markač podsjećamo da se optužnicom IT 06/90 okrivljenicima kao sudionicima zločinačkog pothvata, po garantnoj zapovjednoj odgovornosti (propuštanje nadređenog), stavljaju na teret progoni, deportacije i prisilna premještanja, pljačkanje javne ili privatne imovine, bezobzirno razaranje, nehumana djela i okrutno postupanje, te ne reagiranja na zločine počinjene na nižim razinama: što uključuje ubijanje civila u općinama Knin (sela Kovačić, Đurići, Žagrović, Grubori), Orlić (sela Orlić, Šarena Jezera/Vrbnik, Uzdolje), Kistanje (selo Kakanj), Ervenik (selo Oton) i Donji Lapac (selo Oraovac). Republika Hrvatska je snažno podupirala osnivanje suda, Statut suda uvrstila u nacionalno zakonodavstvo tako da su i odluke suda sastavni dio njena prava te se iste moraju poštivati. Bez obzira na sadržaj prvostupanjske presude pozivamo na mirno i dostojanstveno prihvaćanje odluke sudskog vijeća MKSJ.

Vesna Teršelič, *Documenta*, Zagreb
Katarina Kruhonja, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek
Zoran Pusić, Građanski odbor za ljudska prava, Zagreb
Gordan Bosanac, Centar za mirovne studije, Zagreb
Nela Pamuković, Centar za žene žrtve rata, Zagreb
Mirjana Bilopavović, Delfin, Pakrac
Mirjana Kučer, Domine, Split
Sanja Sarnavka, B.a.B.e., Zagreb
Mario Mažić, Inicijativa mladih za ljudska prava, Hrvatska
Sanja Sarnavka, Kuća ljudskih prava
Biserka Momčinović, Centar za građanske inicijative, Poreč
Ivo Škorić, Mreža za kulturnu suradnju i pomirenje - Rakun
Zdeka Pantić, Rehabilitacijski centar za stres i traumu, Zagreb
Marica Šeatović, Udruženje porodice „Protiv zaborava“, Zagreb
Srđan Antić, Nansen dijalog centar, Osijek
Emina Bužinkić, Mreža mladih Hrvatske
Semina Lončar, CERD, Split
Mirjana Galo, HOMO, Pula
Vesna Kesić, GONG
Drago Pilsel, Zagreb
Ljiljana Gherecke, Vukovar
Ana Kvesić, Vukovar

Dodatni podaci o neprocesuiranim zločinima

- U vrijeme trajanja akcije 6. kolovoza 1995. u mjestu **Golubić** kraj Knina ubijeno je najmanje 10 civila. Vasu Vasića (r. 1920.) i Nikolu Panića (r. 1935.) ubili su vatrenim oružjem - vojska ih je izvela pred kuću i strijeljala. Toga su dana smaknuti i Branko Radinović (r. 1920.), Maša Radujko (r. 1927.) i njen suprug Nikola Radujko (r. 1918.), Tode Marić (r. 1929.), Milka Grubić (stara oko 60 godina), Zorka Kablar (stara oko 80 godina), Milica Šljivar (r. 1936.) i Jeka Opačić (stara oko 80 godina). Zločini nisu procesuirani.
- Ubojstva najmanje petoro civila u **Mokrom Polju** (Knin) započela su tijekom akcije „Oluja“ i nastavila se nakon završetka vojnog djelovanja. Ružica Babić, r. 1926. ubijena je 6. kolovoza 1995. na pragu svoje kuće. Stana Popović, r. 1926. i Mirko Popović, r. 1952. (majka i sin) ubijeni su 7. kolovoza 1995. u svojoj kući, hicima iz vatrenog oružja. Tom prilikom ranjen je i Obrad Popović (suprug i otac). Stevan Sučević, r. 1934. ubijen je 9. kolovoza 1995. Jeka Kanazir, r. 1928. ubačena je u “Pavlovićevu gusternu”. Sahranjena je u Kninu nakon 40 dana. Sava Babić, r. 1913. usmrćena je hicima iz vatrenog oružja 24. kolovoza 1995. ispred svoje kuće. Zločini nisu procesuirani.
- Između 7. i 8. kolovoza 1995. u **napadima na izbjegličku kolonu između Gline i Dvora** poginulo je nekoliko desetaka civila s područja općina Glina, Topusko, Gvozd i Vojnić. Među njima su bili Zorojević Aleksa (r. 1928.) iz Donjeg Klasnića – nestao pri napadu na kolonu na području Dvora, Miloš Vladić (1931.) iz Buzete – ubijen na traktorskoj prikolici u koloni između Gline i Dvora; Danica Bulat (r. 1931.) iz Buzete – ubijena na traktorskoj prikolici u koloni između Gline i Dvora, Marija Baždar (r. 1928) iz Buzete – ubijena na traktorskoj prikolici u koloni između Gline i Dvora; Kukulj Milenko (oko 1935.) iz Blatuše - ubijen u koloni na području Dvora; Milić Ljubica (r. 1952.) iz Blatuše – ubijena na cesti Glina - Dvor kada je iz šume pucano po koloni vatrenim oružjem; Milić Đurđica (oko 1967.) iz Blatuše – ubijena na cesti Glina - Dvor kada je iz šume pucano po koloni vatrenim oružjem; Mraović Ana (r. 1905.) iz Bovića – nestala u koloni kod sela Rujevac; Mraović Mile (r. 1931.) iz Bovića - poginuo od granate pri granatiranju kolone kod Gline; Stanojević Stanko (r. 1918.)

iz Bovića – ranjen pri granatiranju kolone kod Gline i od tada mu se gubi svaki trag; Komadina Stevan (r. 1930.) iz Bovića – poginuo od granate pri granatiranju kolone kod Gline; Rkman Milica (r. 1915.) iz Brnjavca - nestala na području sela Rujevac pri napadu na kolonu od strane HV-a; Pavlović Maca (r. 1923.) iz Trepče – nestala u koloni kod sela Žirovac; Radanović Danica (r. 1924.) iz Šljivovca – nestala u koloni između Gline i Dvora; Radanović Ranka (r. 1932.) iz Čremušnice – poginula pri granatiranju kolone u selo Ravno Rašće; Radanović Miljka (r. 1922.) iz Čremušnice - poginula pri granatiranju kolone u selo Ravno Rašće. Zločini nisu procesuirani.

- U mjestu **Komić** (Korenica) 12. kolovoza 1995. ubijeno je devetero civila. Marija Brkljačić-Ugarković, r. 1921. živa je zapaljena u kući. Staka Ćurčić ubijena je istoga dana. Sava Lavrnić, r. 1903. i Petar Lavrnić, star oko 65 godina, majka i sin, također su ubijeni 12. kolovoza 1995., a njihova je kuća zapaljena. Istoga dana ubijeni su i supružnici Mara i Rade Mirković. Mika Pavlica, r. 1904. zapaljena je u kući. Mika Sunajko, r. 1915. ubijena je u blizini Klapavica. Njen suprug Rade Sunajko, r. 1909., ubijen je u blizini kuće G. Mirkovića u Poljicama. Zločini nisu procesuirani.
- 25. kolovoza 1995. kad su pripadnici UN i svjedokinje prišli selu **Grubori** (Knin) vidjeli su većinu kuća u plamenu i pronašli 5 ubijenih civila. Svjedokinja je rekla da je u štalama gorjela živa stoka. Dozivala je supruga i otrčala do jedne livade gdje je vidjela njihove dvije krave, prostrijeljene su ležale na travi. Nedaleko od tih krava bilo je tijelo Jove Grubora (r. 1930.) grlo mu je bilo prerezano i nedostajalo mu je pola lica. Svjedokinja je zapomagala i otrčala u kuću 80-godišnjeg Miloša Grubora koji je bolestan ležao u krevetu. Zatekla ga je na podu u pidžami, ležao je u lokvi krvi. Pokraj njega su bile ispaljene čahure. Zbog noći UN ih je prevezao u Knin. Sutradan su sa pripadnicima UN nastavili potragu za još četvero mještana. Na zgarištu svoje kuće svjedokinja je vidjela, ispod nagorjele grede, noge. Nakon što je razgrnula pepeo ispod grede našla je svoju 90-godišnju svekrvu Mariju, ležala je na leđima, lice prekriveno rukama, svu opečenu. Na livadi gdje je našla muža našli su još dva leša: 51-godišnju Milicu Grubor izbodenu nožem i izrešetanu rafalima. Nedaleko od nje bio je leš Đure Karanovića (r. 1950.) koji je na vratu imao rane od noža a na grudima rane od rafala. Jovan Grubor star 73 godine zapaljen je sa svojom kućom. Nakon sustavnog prikrivanja zločina, o čemu je pred MKSJ svjedočilo više osoba, ŽDO iz Zagreba podiglo je 15. prosinca 2010. godine optužnicu protiv trojice hrvatskih državljana F. D. (1963.), B. K. (1957.) i I. B. (1973.) zbog počinjenja kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske.
- Dana 27. kolovoza 1995. godine, oko 16,00 sati u **Gošić** (Kistanje) je došao bijeli auto. Čulo se nekoliko pucnjeva iz automatske puške. Poslije desetak minuta isti auto se udaljio iz sela. U zaseoku Borci su tada ubijeni: Dušan Borak (56 godina) i Milka Borak (80 godina), u kući Save Borka ubijeni su Savo Borak (70 godina), Grozdana Borak (70 godina) i Vasilj Borak (70 godina), u susjednoj kući ubijena je Kosovka Borak (77 godina), u kući pored ubijena je Marija Borak (81 godina). ŽDO iz Zadra podiglo je optužnicu br. KT-83/96 od 13. veljače 1996, ali zbog nedostatka čvrstih dokaza postupak je vraćen u stadij istrage protiv nepoznatih počinitelja.
- Za vrijeme VRA “Oluja”, pa do konca 1995. godine u selu **Kijani** (Gračac), prema Izvještaju HHO-a registrirano je 14 ubijenih civila, među kojima devet žena: Dane Bolta, star 90 godina; Sava Bolta, stara oko 70 godina; Branko Jelača, star oko 67 godina; Marija Jelača, r. 1913.; Milica Jelača, r. oko 1927.; Ana Jelača, stara oko 50 godina; Smilja Jelača, stara oko 90 godina; Dušan Kesić, r. 1939.; Mileva Kolundžić, stara oko 70 godina; Danica Sovilj, stara oko 70 godina; Mara Sovilj, stara oko 75 godina; Mira Sovilj, stara oko 50 godina; Rade Sovilj, r. oko 1947. i Vlado Sovilj, r. 1931., koji se vratio kući iz izbjegličke kolone. Zločini nisu procesuirani
- Dana 28. rujna 1995. godine, u selu **Varivode** (Kistanje) oko 17,00 – 17,30 sati, ubijeno je devetero civila, gotovo dva mjeseca nakon prekida ratnih djelovanja. Brutalno i bez povoda smaknuto je devet osoba, od kojih je najmlađa imala 60, a najstarija 85 godina. 60-godišnji Jovan Berić, 60-godišnji Špiro Berić, 69-godišnji Rajko Berić, 70-godišnja Mara Berić, 85-godišnji Mirko Pokrajac, 75-godišnji Ljubo Duje Dukić, 70-godišnja Mara Dukić, 71-godišnju

Milka Berić i 75-godišnji Jovan Berić izrešetani su mecima, uglavnom na kućnim pragovima. Za zločin se sumnjivalo šestoricu pripadnika hrvatskih redarstvenih snaga, no nakon postupka pred Županijskim sudom u Zadru te ponovljenog suđenja na Županijskom sudu u Šibeniku, optuženici su oslobođeni krivnje, čime je istraga vraćena na početak, protiv nepoznatih počinitelja. Ni osam godina nakon završenog postupka pred šibenskim sudom nema novih saznanja te progona počinitelja tog zločina.